

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ
НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ТӘРБИЕНІҢ
ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП



АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ
В СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ
И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

II КНИГА

Қостанай қ., 2025 ж.
г. Қостанай, 2025 г.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Қуанышбаев Сеитбек Бекенович, география ғылымдарының докторы, доцент, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, Қазақстан; **Наурызбаева Эльмира Кенжеғалиқызы**, тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің академиялық мәселелер жөніндегі проректоры; **Жарлығасов Женис Бахытбекович**, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры; **Скударева Галина Николаевна**, педагогика ғылымдарының докторы, доцент, Ресейлік Мәскеу облысындағы Мемлекеттік жоғары білім беру ұйымы «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректоры, педагогика кафедрасының меңгерушісі, Ресей; **Бережнова Елена Викторовна**, педагогика ғылымдарының докторы, Ресей Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институтының (университет) профессоры; **Есіркепова Кенжегүл Қабылғазықызы**, филология ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институтының директоры; **Ибраева Айман Елемановна**, Қостанай облысы әкімдігінің Білім басқару басшысы; **Калимжанова Роза Лаиковна**, PhD докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының меңгерушісі; **Утегенова Бибикуль Мазановна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Смаглий Татьяна Ивановна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Жетписбаева Айсылу Айратовна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы. Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар - тәрбиенің тұжырымдамалық негізі:
Қ 22 Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары: II Кітап, 27 ақпандағы 2025 жылдың – Қостанай: Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2025 . – 1611 б. = Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях: Материалы международной научно-практической конференции: II книга, 27 февраля 2025 года. – Костанай: Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, 2025. – 1611 с.

ISBN 978-601-356-498-2

Жинақта Алтынсарин оқуларының «Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар – тәрбиенің тұжырымдамалық негізі» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланған. Бұл Қазақстандық білім беру жүйесіндегі балалар мен жастарды тәрбиелеудің құндылықтары туралы зерттеулер, еліміздің ұлттық біртұтас тәрбие бағдарламаны жүзеге асыру жолдары, жас ұрпақты тәрбиелеуде халықаралық және отандық тәрбие мәселелері ескеру жолдары, мектеп пен отбасының қоғамдық тәрбие күштерін біріктіру туралы пікірлері, зерттеу ұсынылымдары туралы мақалалар жинақталған.

Жинақта білім беруде ұлттық тәлім-тәрбие құндылықтарын еңгізудің өзекті мәселелері, озат тәжірибелер, біртұтас тәрбиенің бағыт-бағдарымен тенденцияларын айқындалып, сондай-ақ қолжетімділікпен инклюзивтілікті қамтамасыз ету, барлық деңгейлердегі мазмұнның құндылық аспектісін өзектендіру, білім беру ұйымдарында ашықтық пен ынтымақтастық ахуалын құру, білім беруді дамыту мен психологиялық-педагогикалық қолдаудың инновациялық форматтарымен тиімді тәжірибелерін еңгізу, педагогикалық ғылым мен практиканы интеграциялау қарастырылған.

Конференция материалдары қазіргі білім беру контекстіндегі Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасының өзектілігін, оқытудың гуманистік теориясының ғылыми негіздерін, қазіргі педагогикалық білім берудегі ғылым мен практиканың өзара байланысы мәселесін шешу жолдарын, интегративті жүйе ретіндегі кәсіпке дейінгі педагогикалық білім берудің маңыздылығын, цифрлық ресурстарды пайдалана отырып, педагогтардың тәрбие мәселелерін өз қызметтерінде шешу жолдары айқындалған.

Бұл жинақтың материалдарын ғалымдар, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушылары, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілер, педагог-психологтар, магистранттар мен студенттер пайдалана алады.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях», определяющие общие направления тенденции внедрения национальной программы «Біртұтас тәрбие», такие, как ценностные аспекты воспитания подрастающего поколения, анализ возможностей и лучших практик по внедрению единой программы воспитания, поддержка взаимодействия школ и семьи в воспитании ценностных ориентиров детей и молодежи, изучение путей создания безопасной и поддерживающей образовательной среды в организациях образования.

Материалы Конференции посвящены обсуждению актуальности педагогического наследия Ы. Алтынсарина в контексте современных ориентиров ценностных смыслов воспитания, научных основ аксиологических аспектов обучения и воспитания, а также вопросы готовности педагогов к современным вызовам в отечественном образовании, педагогической готовности педагогов к инновационной деятельности с использованием цифровых ресурсов. Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-498-2



9 786013 564982

УДК 37.02
ББК 74.00

6. Левчук В.А. Социально–педагогические подходы к профилактике девиантного поведения. Новосибирск: Сибирское издательство, 2019.

ӨОЖ 373.1

ДАМУЫНДА АУЫТҚУЛАРЫ БАР БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

Мустафина Асель Сапарғалиевна

қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай қаласы білім бөлімінің
№ 6 жалпы білім беретін мектебі» КММ

Абдулина Айгуль Сапарғалиевна

бастауыш сынып мұғалімі
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай қаласы білім бөлімінің
Ә. Бөкейхан атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ.

Қостанай қ., Қазақстан

Аңдатпа

Баланың дамуындағы ауытқушылықты анықтау әдістері баланың жас ерекшеліктеріне байланысты. Мақалада бойында ауытқулары бар балалармен коррекциялық, педагогикалық жұмыс жүргізу үшін қолданылатын әдістер қарастырылады.

Түйінді сөздер: негізгі заңдылықтар, диагностикалық бақыла, сөйлеу қабілеті, мінезі – құлқындағы ауытқушылық, оқыту әдістер.

Аннотация

Методы выявления отклонений в развитии ребенка зависят от возрастных особенностей ребенка. В статье рассматриваются методы, используемые для проведения коррекционной, педагогической работы с детьми с отклонениями в развитии.

Ключевые слова: основные закономерности, диагностическое наблюдение, речевые нарушения, поведенческие отклонения, методы обучения.

Abstract

The methods of detecting developmental abnormalities in a child depend on the age characteristics of the child. The article discusses the methods used for correctional and pedagogical work with children with developmental disabilities.

Key words: basic patterns, diagnostic observation, speech disorders, behavioral abnormalities, teaching methods.

Қалыпты және дамуында ауытқуы бар балалардың дамуындағы негізгі заңдылықтар бірдей емес. Дамудағы ауытқушылық диагностикасы комплексті, жан–жақты, жүйелі түрде болуы қажет. Баланың психикалық дамуы туралы бір ғана симптомы бойынша қорытынды шығару қажет болады. Балаларды зерттегенде оларда болатын кемістікті анықтау және дұрыс диагностика жүргізу үшін әртүрлі мамандар қатысуы қажет: дәрігер, психолог, дефектолог, логопед. Бұл тәсіл балалардың дамуындағы ауытқушылықты дұрыс анықтауды және дамуларының клиникалық, психологиялық, педагогикалық ерекшеліктерін дұрыс бағалауға мүмкіндік береді. Аномалды дамудың диагностикасында баланың жоғарғы психикалық процесінің жүйелі анализінің ерекше мәні бар. Зерттелетін баланың нейро–психологиялық, неврологиялық, психолого–педагогикалық ерекшеліктерін

жүйелі, комплексті түрде анықтау қажет. Баланы зерттеу сөйлеудің басқа функциясынан, психологиялық базадан басталады. Оқушылардың күнделікті әрекет ету структурасының қандай бөлігі немесе бірнеше бөліктері қалыптаспаған немесе бұзылған екендігін анықтап алып. Балаларды ары қарата зерттеп және түзетуді дұрыс жүргізуге себеп болады. Бұл жағдайда баланың нені білетінін, нені білмейтіндігін анықтау мен қатар, оларды неге үйретуге болады, нені игере алатындығы есепке алынады.

Баланың психикалық функциясын зерттегенде, оларды күнделікті тұрмыс жағдайларына және тәрбиеленуіне, басқа балалармен қарым-қатынасына назар аударылады. Бұл зерттелуде балалардың жас мөлшері ескеріледі, себебі әр кезеңде зерттеудің өз ерекшеліктері болады. Оларды назар аудару қабілеті, қабылдауы, еске сақтау қабілеті, интеллекті, эмоциялық реакциялары, олардың өз бетімен әрекет ете алуы анықталады. Балалардың ойынына диагностикалық бақылау жүргізіліп, олардың әр түрлі жағдайлардағы мінездері, өзін-өзі ұстауы бақыланады. Баламен әңгімелесу немесе ересектермен бала туралы сөйлесу, үйрету тәжірибесі өткізіледі. Өзіне бағытталған сөзді қалай түсінетіндігі, өзі басқа балалармен қандай түрде қарым-қатынас жасайтындығы ымдау, бет әлпетін өзгерту, дауыс ерекшеліктері назарға алынады.

Жас ерекшеліктеріне қарай, балалар жай және күрделі сөздерді қалай дауыстап айтады, жай және күрделі сөйлемдерді дұрыс құрай ма, астарлы тексті түсінеме, өзі әңгімелеп бере ала ма. Осылардың барлығы есепке алынады.

Зерттеу жұмыстарында әр түрлі көрнекі құралдар, әдістер қолданылады: пәндік, сөйлемдік, сюжеттік, қосарланған суреттер, қоршаған ортаның бейнелері. Сонымен қатар әртүрлі ойындар қолданылады, себебі әртүрлі қызық ойындар мен түрлі-түсті суреттер балалардың көңілін көтереді, яғни зерттеуді жеңілдетеді, себебі ойын кезінде бала ашылады, зерттеу нәтижелері болады. Баланың дамуындағы ауытқушылықты анықтау әдістері баланың жас ерекшеліктеріне байланысты. Мысалы: сөйлеу қабілеті бұзылған балаларға сұраққа ыммен жауап беру рұқсат етіледі, нашар еститін балаларға айғайлап сөйлесу қолданылады.

Баланы оқыту және тәрбиелеу кезіндегі зерттеу психолого-медико-педагогикалық комиссияның зерттеуінен бөлек болады, бірақ қорытынды тұжырым әртүрлі мамандардың бірігіп жұмыс істеуін қалайды. Мұғалім динамикалық бақылау кезінде баланың бірте-бірте дамуын қадағалайды, оның танымдылық әрекетінің қалыптасуын, психикалық процесінің жүруін, ол балалардың жасына қарай дамуын салыстырады, оқыту тәсілінде коррекциялау жүргізеді.

Мектеп жасында бала жаңа әлеуметтік талаптарды қабылдауы тиіс. Бұл жаста жаңа әрекет түрі яғни баладан физикалық шыдамдылық пен ақыл-ой, ынтасын талап ететін оқу әрекеті қалыптасады.

Мектепкебараралдында балада қалыптасуы тиіс:

- физикалық денсаулығы;
- барлық психикалық функцияларының жеткілікті дамуы;
- эмоционалды ерік сферасының жетілуі;
- ересектермен қарым-қатынас жасаудағы сын қалыптастыру;
- қоршаған орта туралы түсініктері мен жеткілікті білім қоры;
- танымдық белсенділігі;

Аталған алғы шарттардың негізінде балада оқу әрекетіне қажетті жаңа сапалар қалыптаса бастайды. Бала өз әрекетін жоспарлап, бақылауды меңгереді. Сол себепті баланың әрекеті мақсатты бола бастайды. Зейіннің бөлінуі және шоғырлануы кеңейеді, қабылдауы нақтылана түседі, қиял қалыптасады. Балада жаңадан есте сақтау тәсілдері қолдану қабілеті пайда болады. Ең бастысы сөздік-логикалық ойлауы дамиды.

Мектеп жасындағы балаларды психологиялық–педагогикалық тексеру қандай жағдайларда қажет, балаларды психологиялық–педагогикалық тексеруде сабаққа үлгермеушілік және баланың мінез–құлқындағы ауытқушылық себеп болады. Педагогтар мен ата–аналар: балаға не болды? Ауытқушылығының себебі не? «Ең бастысы қандай көмек керек?» деген сұрақтардан жауап күтеді. Сабаққа үлгермеушілік ақыл–ойының дамуының артта қалуынан, оқуға дайын еместігінен, анализаторлардың жұмысының бұзылуынан, соматикалық денсаулығының әлсіздігінен болуы мүмкін. Егер мұндай жағдайда отбасына нағар аудармаса немесе педагогтың талаптары күшейсе, онда балада тек сабаққа үлгермеушілік қана емес, сонымен қатар мінез–құлқында да өзгерістер пайда болады.

Бірнеше жағымсыз жағдайларға қысқаша тоқтала кетейік. Сабаққа үлгермеушіліктің ең негізгі себебі – бұл баланың мектепке оқуға дайын еместігі, психикалық процесстері мен іс–әрекет дағдыларының қалыптасуы. Балалар қойылған талапқа бағынып үйренбеген, бір істі аяғына дейін жеткізе алмайды, тапсырманы орындау процесінде зейінді тұрақтандыра алмайды, танымдық қызығушылықтары қалыптаспаған, ересектермен және құрдастарымен қарым–қатынас жасай алмауы қобалжуға, кейде жан–жалға әкеліп соғуы мүмкін. Баланың мектепке деген жағымсыз көзқарасы пайда болады. Егер бұл жағдайлар ескерілмесе, оқушылардың жеке ерекшеліктері еленбесе сабаққа үлгермеушілік те арта береді.

Сабаққа үлгермеушіліктің тағы бір себебі – баланың отбасында жағымсыз жағдайы: ата–аналар тарапынан баланың сабағын қадағаламау, күн тәртібін қадағаламау, отбасындағы жан–жал мұндай балаларда білім қоры мен жаңа білімді игеру қабілеті төмен болады. Сондықтан бірінші сыныптың өзінде бұл балалар сабақ үлгерімі нашар оқушылардың қатарында болады. Әлеуметтік және педагогикалық қараусыз қалған балаларды қателесіп медициналық – педагогикалық кеңеске бағыттап жібереді. Педагогикалық қараусыз қалған балалар көмекші мектептерде емес, жалпы білім беретін мектептерде көмек алуы тиіс. Сабаққа үлгермеушілік баланың астеникалық жағдайымен: ұзақ аурудың салдарынан тез шаршап қалуы, зейіні мен есте сақтауының әлсізденуі, мінез–құлқы бұзылуымен де байланысты. Сабаққа үлгермеушіліктің алдын алу үшін жағымды өмір жағдайын қалыптастыру керек.

Дамуында ауытқуы бар балаларды оқыту процесінде тұтастай іскерлік әдіс негізінде оқыту әдістерінің кең таралған сыныптар арасына және дидактикада қабылданған әдістерге сәйкес оқыту танымдық іскерлікті ұйымдастыру және жүзеге асыру әдістері, оны қалыптастыру және мотивация бақылау және өзін – өзі бақылау әдістері ажыратылады. Арнаулы білім беру дидактикасы оқытудың әдістері мен тәсілдерінің жалпы педагогикалық арсеналы сонымен бірге ерекше білімдік қажеттіліктерге ие оқушылардың әрбір категориясы үшін өзінің спецификалық тәсілдерін өзінше оригиналдық білім беру технологиялары болып табылатын коррекциялық – педагогикалық жұмыстың тәсілдері мен әдістемелерін өзгелеріне қарағанда оқушының қажеттіліктеріне және онымен коррекциялық – педагогикалық жұмыстың тәсілдері мен әдістемелерін қолданады.

Жалпы педагогикалық әдістер мен оқыту тәсілдерін өзгеруіне қарағанда оқушының қажеттіліктеріне және онымен коррекциялық педагогикалық жұмыс жүргізу спецификасына жауап беретін әдістер мен тәсілдердің арнаулы таңдалуы мен әдістерінің композициясын қарастыратын арнаулы педагогика ерекше түрде пайдаланылады. Сондай–ақ әдістердің бұл сәйкестілігінің ерекше таралуы қарастырылады. Жалпы педагогикалық әдістер оқшауланған түрде пайдаланылмайды, бірақ олар бір–бірімен қажетті сәйкестілікті болады, болашақта басты болатын қандай да бір әдіс бір–екі қосымшалармен толықтырылады және бекітіледі.

Бастысы әдістердің өзара толықтырылуы болып табылады, осыған орай жаңа материалды түсіндіру кезінде оқытудың бастапқы сатыларында бастылар болып сөзбе–сөз түсіндіру және әңгімелесу элементтеріне байланысты көрнекілік – практикалық әдістер табылады. Оқытудың кейінгі кешеуілдеген жылдарында басты орынға көрнекіліктік және практикалық әдістерді толықтыруға ие сөзбе – сөздік әдістер ие болуы мүмкін.

Білім беру тәжірибесінде оқушылардың мүмкіндіктері өзінше жұмыс жүргізуге әрдайым мұрша бере бермейді. Дамуында ауытқулары бар тұлғалармен коррекциялық педагогикалық жұмыс жүргізу үшін көрсетілген топтардан әдістерді таңдау бірқатар факторымен анықталады.

Біріншіден оқушыларда перцептивті сфераның дамуындағы ауытқуларға сәйкес есту, көру тіреуіш – қозғалыстық жүйе білім алу қабілеті ретіндегі естулік, көрулік және тактильді вибрациялық және өзге де ақпаратты толық қабылдау мүмкіндіктері едәуір төмендетілген сондай –ақ ойлау саналық дамуындағы ауытқулар да оқу аппаратын толық қабылдауға мүмкіндік бермейді. Сол себепті сақталған анализаторға функцияларға ағза жүйесіне яғни осы адамның ерекше білімдік қажеттіліктерінің табиғатына сүйене отырып оқушыларға жеткілікті түрдегі оқыту ақпаратын толық беруге, қабылдауға, тұрақтандыруға және өңдеуге мүмкіндік беретін әдістерге ерекше көңіл бөлінеді.

Перцептивті әдістердің топшасында дамуында ауытқулары бар балаларды оқытудың бастапқы сатыларында танымдық іскерлік туралы пайымдаулар мен түсініктердің сенсомоторлық негізін қалыптастыратын тәжірибелік және көрнекілік әдістер бірінші орында тұрады. Бұл әдістерге қосымша болып оқыту бағдарламасын сөзбе–сөз ауызша түрде жеткізу әдістері сақталады. Кейінірек ауызша тәсілдер қолданылатын әдістер жүйесінде маңызды орындардың бірінен орын алатын болады.

Екіншіден, дамуындағы кез–келген ауытқуы кезінде сөйлеу қабілетін дамуында бүліну болатыны белгілі. Мұның өзі әсіресе оқытудың бастапқы сатыларында оқытушының сөзі, оның ауызша түсіндірулері сөзбе –сөз тәсілдер бастылар ретінде қолданыла алмайды.

Үшіншіден, дамудың бүлінуінің түрлі типтері ойлаудың көрнекілік түрлерінің озуына әкеп соқтырады, сөйлеу логикалық сананың қалыптасуын қиындатады, мұның өзі өз кезегінде білім беру процесінде логикалық және диагностикалық әдістердің қолданылуы мүмкіндігін шектейді, осыған сәйкес индуктивті әдістерге сондай–ақ түсіндіру репродуктивті және бөлшектік іздестіру әдістеріне ерекше назар аударылады.

Оқыту әдістерін таңдау мен композициялау кезінде тек жекелеген коррекциялық – білім беру тапсырмаларына ғана емес сонымен бірге оқытудың жақын арадағы нақты мақсаттарына мәселен іскерліктің арнаулы тобының қалыптасуына жаңа материалды меңгеруге қажетті сөздік активациясына ерекше мән беріледі.

Дамуында ауытқуы бар кіші мектеп жасындағы балаларды оқыту мысалында арнаулы білім беру жүйесінде жекелеген әдістерді пайдаланудың мүмкіндіктері мен ерекшеленетінің қарастырамыз.

Оқытудың ауызша әдістерінің ішінде жалпы мектептік оқыту тәжірибесінде кең таралуға әңгіме дүкен – құру ие. Шынында да әңгімелесу балаларды оқыту процесіне енгізуге мүмкіндік береді, ол тірі пікірлесуге баулиды, балалардың білімдерін аңғаруға және бекітуге жол ашады. Бұл әдісті бөлшектей алғанда оқушылардың іскерлігінің бір ғана түрі – олардағы бар білімдердің туындауына шынайы процедурадан өткен кезде әмбебап әдіске айналып шыға келеді. Әңгіме дүкен құру кезінде әрбір жеке оқушының мүмкіншіліктері және қабілеттіліктері психологиялық

ерекшеліктері әлсіз ескеріледі оқытушы бұл кездегі сабақта орталық және бір ғана белсенді фигура болып табылады. Оқушылардың жауаптары формальды алдын – ала меңгерілген болып жиі табылмайды. Оларға өз пікірлерін ауызша қалыптастыруға әңгімелесу үшін спецификалы болып саналатын сөйлеу конструкцияларын пайдалануға оқытушыдан және сыныптағы достарынан жаңа жайттарды тануға едәуір уақыт қажет болады. Бұдан шығатыны ерекше білімдік қажеттіліктерге ие балалардың бірқатар категориясына білім берудің бастапқы сатыларында әңгіме дүкен құру жаңа білімдерді меңгеру жоспарында өз өнімділікті болып келеді. Сонымен қатар ол жаңа материалмен танысу кезінде – бастапқы сатыда (балалардың нені білетіндігін ұғыну үшін) және соңғысында – оқытылған бағдарламаның түсінік болуын тексеру үшін пайдаланылады. [1]

Ерекше білім алу қажеттіліктеріне ие балалардың бірқатар категориялары үшін оқулықпен жұмыс жасау әдісі де өзіндік ерекшелікке ие. Бастапқы сыныптарда оқушылардың сөйлеу және интеллектуалдық даму спецификасының салдарынан оқулық арқылы жаңа материалды түсіндіру жүргізілмейді, өйткені материалды толықтай меңгере алуы үшін балаларға оқытушының тірі эмоционалдық сезімін бекітілген және оқытылатын материалдың анық образдарымен бекітілген өзіндік пәндік –тәжірибелік іскерлік қажет.

Дамуында ауытқуы бар кіші сынып оқушыларының қабылдауының психологиялық ерекшеліктері, барлық категориялар үшін тән болып қабылдау саласының баяулығы, өткен тәжірибеде едәуір тәуелділік объект бөлшектерін қабылдаудың өз дәлдігі және талдаудың толық еместігі және бөлшектерді синтездеу табылады, жалпы және ерекшеленетін бөлшектерді табудағы қиындықтар, форма мен контур бойынша объектілерді жеткіліксіз дәл ажырату оқытудың көрнекілік әдістерін таратудың спецификасын байланыстырады. Сонымен бірге объекті бақылауды зерттеуді ұйымдастыруы балаларды бұлай оқытудың әдістері мен тәсілдеріне баулуы қажет. Педагогикалық процесте қажетті сенсомоторлық тәжірибенің жинақталуы, бақылаудың әдістері мен тәсілдерінің бекітілуі және объектілерді зерттеу бұл кезде қолданылатын сөйлеу құралдарын бекіту үшін бақылау құрамдарының жеткілікті тәжірибесін қамтамасыз ету өте маңызды. [1]

Егер де көрнекілік әдістер тәжірибелік әдістермен сәйкес келсе коррекциялық – педагогикалық жұмыстардың тиімділігі артта түседі. Я. А. Каменский ғұламалы тұрғыдан атап өткендей процесінде көрсететін іскерлік бәрінен жақсы оқытады. Дамуында ауытқулары бар кіші жастағы балаларды арнаулы оқыту жағдайында оқытудың көрнекілік және тәжірибелік әдістерінің органикалық біртұтастығы өмір сүреді, олардың шынайы кейіпке енуі пәндік тәжірибелік оқыту болып табылады. Оның коммуникативтік функциясында сенсомоторлық және әлеуметтік тәжірибені оқыту танымдық іскерліктің тілдің және сөйлеу қабілетінің үрдістерін дамыту үшін бала үшін тартылуы болып табылатын біріккен түрдегі іскерлік процесінде сөйлеу арқылы қарым –қатынас жасауда танымдық қызығушылық пен шынайы қажеттілікті тудыратын арнаулы ұйымдастырылған дидактикалық орта туындайды. Бұл жағдайда әдістердің қарапайым комбинациясы жайында емес, арнаулы коррекциялық білім беру технологиясы жайында айту керек.[2]

Оқытудың тәжірибелік әдісінің көптүрлілігі дидактикалық ойындар мен қызықты жаттығуларды пайдалану болып табылады. Олар оқытуды қалыптастыру тәсілі ретінде қолданыса ие. Ойын кіші жастағы оқушының өнерінде едәуір орын алатындығына қарамастан оны мүмкіндіктері шектеулі балаларды оқытуды да арнаулы әдіс ретінде пайдаланудың өзі ерекше өзіндік қаттамалануын дамытуға арналған өте маңызы өмірлік және практикалық тәжірибенің жеткіліксіздігі психологиялық функциялардың жетік дамымауы көшбасшылық жетіксіздік алдымен мұндай балаларды ойынға үйрету қажеттілігін және кейінен кезекті түрде

коррекциялық білім беру процесіне оқытудың әдісі ретіндегі ойынның енгізілуі қажеттілігін тудырады.

Осыған орай арнаулы білім беруде әрқашан максималды коррекциялық – педагогикалық тиімділікке қол жеткізу мақсатында бірнеше әдістер мен тәсілдердің күрделі сәйкестілігі пайдаланылады. Мұндай сәйкестіліктердің комбинациялары және олардың қандай да бір педагогикалық жағдайларда бейімделуі арнаулы білім беру процесінің спецификасын анықтайды. Арнаулы білім беру процесі жұмыстың әдістерімен тәсілдерінің жай ғана жекелеген сәйкестіліктерін емес, арнаулы білім беру технологияларын пайдаланумен өтеді деп айтуға әбден болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ерекше оқыту қажеттіліктеріне қарай қысқа мерзімдік, орташа мерзімдік және ұзақ мерзімдік негізде оқушыларға психологиялық–педагогикалық қолдау көрсету. Әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 80 б.

2. Оспанбаева М.П., Құрмашева Н.Ж. Біліктілікті арттыру жүйесінде инклюзивті білім беруді дамытудың психологиялық–педагогикалық мәселелері. Абай ат. Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысы, «Психология» сериясы. – А., 2018. №2.

УДК 159.9.07

ВЗАИМОСВЯЗЬ СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТИ И АГРЕССИВНОЙ КОММУНИКАЦИИ У СТУДЕНТОВ БАКАЛАВРОВ

Мустафина Виолетта Саматовна

кандидат психологических наук

доцент кафедры социальной и педагогической психологии

Пименова Полина Михайловна

магистрант 2 курса факультета психологии

Государственный Университет Просвещения,

г.Москва, Россия

Аннотация

В статье представлены результаты исследования взаимосвязи стрессоустойчивости, социальной адаптации и уровня агрессивной коммуникации у студентов. Проявления высокого уровня коммуникативной агрессии коррелирует с низкой стрессоустойчивостью и социальной адаптацией у студентов бакалавров.

Ключевые слова: коммуникативная агрессивность, стрессоустойчивость, социальная адаптация, среда, студенты.

Аңдатпа

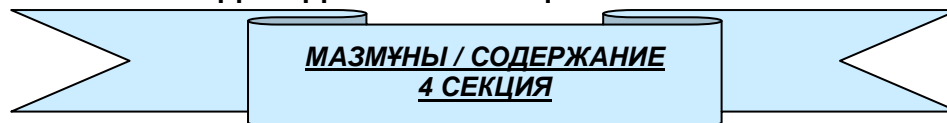
Мақалада стресске төзімділік, әлеуметтік бейімделу және студенттердің агрессивті қарым–қатынас деңгейі арасындағы байланысты зерттеу нәтижелері берілген. Коммуникативті агрессияның жоғары деңгейінің көріністері бакалавриат студенттеріндегі стресске төзімділіктің төмендігімен және әлеуметтік бейімделуімен байланысты.

Түйінді сөздер: коммуникативті агрессивтілік, стресске төзімділік, әлеуметтік бейімделу, қоршаған орта, студенттер.

Abstract

The article presents the results of a study of the relationship between stress resistance, social adaptation and the level of aggressive communication in students. Manifestations of a high level of communicative aggression correlate with low stress resistance and social adaptation in undergraduate students.

**БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ АУЫТҚУЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ САЛАСЫНДАҒЫ
ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕР**



**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРАКТИКИ В ОБЛАСТИ ПРОФИЛАКТИКИ
ДЕВИАЦИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ**

Абдуллаева Гунай Имран–кызы	Самосаботаж учебной деятельности и его профилактика как психолого– педагогическая проблема	3
Азатқызы Айзат	Жаратылыстану бағытында дуалды оқытудың тиімділігі мен келешегі	8
Айменова Ляззат Булатовна	Профилактика аутодеструктивного поведения среди несовершеннолетних: эффективные практики в школе	13
Акылбекова Эльмира Акылбековна, Даниярова Айтолкын Темирболатовна	Бастауыш сынып оқушыларының агрессиясының психологиялық–негіздері	17
Аллавердиева Наталья Евгеньевна	Педагогическое сопровождение профилактики девиантного поведения обучающихся в колледже	21
Аллахвердиева Индира Кязимовна	Профилактика девиантного поведения в организации образования	26
Алпысбаева Гульнара Болатбековна, Тойгамбаева Асель Темиргалеевна	Инклюзивные технологии в обучении английскому языку: создание комфортной и поддерживающей среды для каждого ученика	31
Ансаганов Бекзат Сейтжанович, Демисенова Шнар Сапаровна	Роль социального интеллекта в педагогической деятельности	35
Асылбеккова Самал Асылбекқызы	Профилактика девиантного поведения детей на уроках биологии	39
Атаева Колканат Кабдыгалымовна	Ертегі терапиясын тиімді қолдану	44
Байдильдина Каламкас Нурланқызы	Развитие эмоционального интеллекта у подростков как способ профилактики девиантного поведения	48
Байменова Ботагоз Жумағалиевна, Нурманова Айнагуль Рахимжановна	Новые подходы в преподавании казахского языка и литературы: цифровизация и мультимедийные технологии в обучении	51
Байнакатова Зияда Мөндьғалиевна, Кравченко Татьяна Николаевна	Возрастная анатомия и психология: как учесть все риски и создать безопасную (или благоприятную) среду в организациях образования	55
Бакубаева Гульсара Бахчановна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	59

4 СЕКЦИЯ

Батырбаева Анна Янисовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование актуального уровня развития личных профессиональных перспектив в старшем школьном возрасте	63
Бейсенова Сандугаш Аяпбергеновна	Ы. Алтынсариннің ұлттық ағартушылық құндылықтарын өркениетпен ұштастыруы	67
Бекенова Айзада Сайлаубаевна, Курманғалиева Бигайша Аскеровна	Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында инклюзивті білім беруді жүзеге асыру	72
Бектурганова Зульфия Казиевна	Методология обучения на основе связи биологии и химии	77
Бердыгулова Гульзайра Талиповна	Проблемы инклюзивного образования	80
Бобжикова Жанат Жолмагамбетовна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиации в организациях образования	84
Богинская Юлия Валериевна, Кухарь Наталья Сергеевна	Профилактика детской агрессии: опыт специалистов	86
Богучарская Ольга Васильевна	Применение арт–терапевтических методов в коррекции эмоциональных отклонений у школьников: теоретические и практические аспекты	91
Bokhanova Aygul Serikbaevna, Zhaparova Laila Bekzatkhonovna	Deviant behavior in youth: methods of socio– pedagogical prevention	97
Бродельщикова Людмила Евгеньевна, Шкваренко Галина Васильевна	Развитие социально–коммуникативных навыков у учащихся инклюзивного образования	103
Василенко Татьяна Валерьевна, Кольцова Татьяна Михайловна	Профилактика девиантного поведения учащихся на уроках английского языка	107
Габбасова Ульяна Алексеевна, Энна Инна Александровна	Актуальные педагогические стратегии профилактики девиантного поведения подростков в условиях общеобразовательной школы	112
Гапбасова Гулжанат Аскарровна	Шет тілі мамандықтарының студенттерін жазбаша сөйлеуді оқыту процесін модельдеу	115
Домнич Александр Николаевич	Профилактика застенчивости у обучающихся старшего подросткового возраста	119
Жарасбаева Зибатуль Батырхановна	Білім беру ұйымдарында оқушылардың психологиялық және әлеуметтік ауытқуларын алдын алу: педагогикалық тәсілдер мен әдістер	124
Жумабаева Сауле Кагармановна	Анализ эффективности различных методик профилактики девиантного поведения на уроках физики	128

4 СЕКЦИЯ

Зеленцова Виктория Валерьевна	Интеграция психологических и педагогических подходов в цифровые образовательные игры для профилактики буллинга в начальной школе: исследование эффективности и вызовов внедрения	131
Зиновьева Александра Юрьевна	Интерактивные методы против девиаций: воспитание через игру и творчество	136
Идрисова Наталья Владимировна, Грамма София Васильевна	Социальное партнерство семьи, школы и общества в воспитательной деятельности	141
Какишева Нурсулу Тралыевна, Бакун Айнура Тулегеновна	Эффективные педагогические практики и подходы в профилактике девиаций в организациях образования	145
Карина Аягүл Алпысбайқызы, Ахметбекова Ажар Болтириковна	Сөйлеу тілі бұзылысы бар балаларға ұйымдастырылған оқу қызметінде нейробаннерді қолдану	150
Кирилюк Лилия Вильдановна	Профилактика речевых нарушений как способ предотвращения девиантного поведения в школе	154
Куанышбаева Малика Талгатовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование эффективности программы развития толерантности личности в полиэтнических группах обучающейся молодежи	157
Кулинич Татьяна Николаевна	Как избежать перегрузки детей при логопедической коррекции: принципы эффективной работы с дошкольниками в контексте инклюзивного образования	162
Кундубаева Алмагуль Утепаевна	Воспитание ответственности через практические занятия по физике: профилактика асоциального поведения у школьников	165
Лебедева Ольга Александровна	Профилактика девиации в организациях образования казахстана: совокупность современных подходов методов и приёмов	168
Лукович Анна Васильевна	Методы формирования позитивного поведения обучающихся в образовательном процессе	174
Малыгин Андрей Леонидович, Жаркимбаева Динара Есмагамбетовна	Использование педагогических практик как инструмента профилактики девиантного поведения подростков в условиях образовательного пространства	178
Мустафина Асель Сапаргалиевна, Абдулина Айгуль Сапаргалиевна	Дамуында ауытқулары бар балаларды оқытудағы тиімді әдістерді қолдану	182
Мустафина Виолетта Саматовна, Пименова Полина Михайловна	Взаимосвязь стрессоустойчивости и агрессивной коммуникации у студентов бакалавров	187

4 СЕКЦИЯ

Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	К проблеме формирования психологической готовности студентов–психологов к осуществлению психологической профилактики	191
Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	Теоретическое исследование проблемы психологической готовности студентов–психологов к будущей профессиональной деятельности	196
Назмутдинов Ризабек Агзамович, Калиниченко Оксана Викторовна	Профилактика девиаций в организациях образования	200
Ниетбаева Надира Ашировна, Абуова Ақерке	Онлайн және офлайн оқыту форматтарын біріктірудің артықшылықтары мен кемшіліктері	205
Нурлыбаева Аида Муратовна	Приемы и техники в педагогической практики для профилактики девиаций в организациях образования	210
Нұрбекова Балнұр Жомартқызы, Аюуш Жайнагуль	Ерекше білім беруді қажет ететін оқушыларға жаратылыстану пәндерінде оригамиді қолдану	214
Осипова Светлана Павловна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	218
Raizullayev Yerzhan, Togizbayev Daulet	Effective use of problem–based situations in english language teaching	221
Позднякова Наталья Сергеевна	Геймификация как инструмент создания инклюзивной и безопасной образовательной среды	226
Рагимова Рамиля Незаметдинқызы, Шалгимбекова Кенжегуль Сапышевна	Методика разработки дифференцированных заданий для обучения младших школьников английскому языку	231
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Инклюзивное образование и его влияние на преподавание английского языка в школах казахстана	235
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Использование проектной деятельности в преподавании английского языка в школах Казахстана	240
Серикова Марзия Амантаевна, Ахатов Айдархан Габдуллинович	Геометрия сабақтарында кейбір есептерді Әл–фарабидің әдісімен шешу жағдайларын қарастыру	243
Сивакова Анастасия Робертовна, Кушкинбаева Мерамкуль Жолаушыбаевна	Педагогические подходы к профилактике девиантного поведения в колледже	248
Стрельцова Анастасия Юрьевна	Формы и методы профилактики зависимости от социальных сетей у подростков	252

4 СЕКЦИЯ

Султанова Марья Мнайдаровна	Кибербуллинг и его взаимосвязь с аутодеструктивным поведением	256
Тлеухор Акниет Рахметкаликызы	СТЖД III –ШІ деңгейдегі балаларға мнемотехникаарқылыбайланыстырып сөйлеуін дамыту	260
Токмурзов Алибек Маралбекович	Развитие системы образования на территории Костанайского региона в 20–40 годов XX века	264
Тугаева Эльвира Жангельдиновна	Интерактивные подходы в работе с подростками: эффективная профилактика девиантного поведения	270
Тулупова Динара Мараловна	Білім беру ұйымдарында ауытқулардың алдын алу: психологтың рөлі және тиімді педагогикалық тәжірибелер	274
Удовиченко Виктория Викторовна	Раннее идентифицирование эмоциональных и психологических девиаций у школьников с использованием искусственного интеллекта в контексте педагогической и психологической диагностики	278
Хайруллина Оксана Нуруллоевна	Социально – ориентированная личность школьника, как результат эффективной работы психологической службы школы	283
Хасанова Канагат Жасулановна, Есенгалиева Жанар Жалгасовна	Жасөспірімдер арасындағы ауытқулардың алдын алу саласындағы педагогикалық тәсілдер	288
Хусаинова Гульсайра Маратовна, Каленова Гульнар Маратовна	Тәрбие процесіндегі отбасы, мектеп және қоғам арасындағы әлеуметтік ынтымақтастық	292
Цыгулева Наталья Ивановна	Внедрение цифровых технологий в стратегии профилактики интернет–зависимости среди подростков: психолого–педагогические и технологические аспекты	295
Чупрова Варвара Валериевна, Аубакирова Юлия Доскановна	Роль русского языка и литературы в реализации эффективных педагогических практик по профилактике девиантного поведения в образовательной среде	300
Шамсутдинова Амина Абдухамитовна	Роль биологического образования в профилактике девиантного поведения учащихся	304
Шокимова Сайран Азнабаевна, Ермуханова Инара Ибраимовна	Деятельность центра психологической поддержки в контексте современного образования	307

**«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР –
ТӘРБИЕНІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ» атты
АЛТЫСАРИН ОҚУЛАРЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ–ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ
МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ
«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ
СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»**

Материалдар жинағын
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай
өңірлік университеті
Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық
институтының
педагогика, психология және арнайы білім
беру кафедрасында теріліп, беттелді

Компьютерлік беттеу:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Мекен-жай:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов көш. 47
(Пединститут ғимараты, Тәуелсіздік к-сі
118, 626 каб.)
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (ішкі 120).

Пішімі 60*84/18.
Көлемі 100,7 б.т.
Электронды нұсқасы университеттің
ksu.edu.kz сайтында орналастырылған
мамыр, 2025 жыл

Сборник материалов набран и сверстан
кафедрой педагогики, психологии и
специального образования
педагогического института
им. У.Султангазина
Костанайского регионального
университета им. Ахмет Байтұрсынұлы

Компьютерная верстка:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Адрес:
110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынова 47
(корпус Пединститута, ул. Тауелсиздик
118, каб. 626).
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (вн.120)

Формат 60*84/18.
Объем 100,7 п.л.
Электронный вариант размещен на сайте
университета ksu.edu.kz
май 2025 год